

Antaŭparolo

Esperantismo kiel komunumo de diskursaj praktikoj

La redaktoroj de EES deziras persone omaĝi elstaran lingviston kaj esperantiston, Probal Dasgupta (1953–2026), kies forpason oni anoncis dum ni finpreparis la aktualan volumon de la revuo.

Probal Dasgupta estis membro de la redakta komitato ekde 1999. En tiu rolo li kontribuis al ĉiu numero, respondante demandojn kaj verkante recenzojn ĉiam kun indulga bonvolemo. Kvankam recenzantoj kutime restas sennomaj, foje li decidis rompi la anonimecon, simple ĉar estas malmultaj fakuloj en Esperantujo. Tiel li engaĝis aŭtorojn kaj redaktorojn en tre pintajn kaj amuzajn konversaciojn, kaj tiel transformis tion, kio estus seka akademia tasko, en kleran plezuran konversacion.

Lia plej lasta artikolo en EES havis memorindan titolon “Pri eteta problemo en la Esperanta morfologio” (Dasgupta 2021) kaj – kiel multaj el ties kontribuoj – iĝis klasika citinda studo. Per tiu artikolo, Dasgupta esploris la fenomenon de intensiga ripetiĝo de sufiksoj en Esperanto. Iuj sufiksoj permesas ripeton por emfazo (ekz. *problemeteto*, *polverero*), dum aliaj ne akceptas ĝin (**rusististo*, **vazlavejejo*). Resume, Dasgupta argumentis, ke la intensiga ripeto estas semiotike motivita fenomeno ĉe la gramatika periferio, kie ikonecaj principoj ludas centran rolon. Tiel Esperanto ekzempligas, kiel la homa lingvo traktas tiajn specialajn kazojn, kaj la kombino de vortila teorio kaj semiotiko ofertas la plej konvinkan klarigon. La ripeto (*eteta*) ne estas nur gramatika regulo, sed signifiga strategio – ĝi intensigas la sencon per ikona ripeto, simile al “tre tre malgranda”.

Kio estos la heredaĵo de Probal Dasgupta por Esperantologio ĝenerale? Fame Dasgupta asertis, ke la Esperanto-parolkomunumo estas “eksperimento en komunumisma, neaŭtoritata lingvoplanado” (Dasgupta 1999, 369). Alidire, Esperantismo – la movado kaj komunumo ĉirkaŭ Esperanto – estas aparta ne pro la lingvo mem, sed pro la komunaj diskursaj praktikoj, kiuj formiĝas en ĝi. Esperanto, kiel planlingvo, kreis diskursan spacon, en kiu homoj el diversaj kulturaj kaj lingvaj fonoj povas kune esplori novajn perspektivojn, demandojn kaj solvojn. Dum sia brila paletro vivo, Dasgupta montris, kiel ĉi tiu diskursa komunumo, tra sia historio, evoluigis medion por pedagogiaj eksperimentoj, lingvaj studoj kaj interkulturaj dialogoj.

Sed Dasgupta ne estis nur lingvisto. Li laboris en tiom da kampoj, ke estus neeble resumi ilin en ĉi tiu mallonga enkonduko. Por citi vortojn, kiujn li mem uzis en nekrologo en 2018 (pri Paul Gubbins 1949–2016): “Fizike maleblas listigi por vi la serion da teatraĵoj, lernolibroj, aŭdvidaj lerniloj, kiujn Paul verkis, [...] Daŭrus tro longe eĉ nur listigi la premiojn ricevitajn de li. Li portis tiun kronon ege modeste.” Tamen, aparte trafaj kaj citindaj estas la lastaj vortoj: “Mi ne sukcesas kredi, ke ni meritis lin. Mi ne scias, kiavorte konsoli vin, aŭ min mem.”

Do kun malĝojaj sed ankaŭ karaj rememoroj ni turniĝas al la sekva paĝo kaj rigardas la enhavon de la ĉi-jara ekstreme riĉa kolekto de eseoj.

Mark Fettes prezentas omaĝon pri la vivo de Probal Dasgupta (1953–2026), pinta figuro de la Esperanto-movado dum 50 jaroj. Lia kontribuo al Esperantologio, per studoj pri lingva diverseco, plurlingveco kaj la rolo de Esperanto kiel simbola interpunkto inter komunumoj, lasis neforgeseblan spuron.

Alessandra Madella esploras la daŭran influon de la Esperanto-eksperimentoj de Edward Lee Thorndike kaj Helen S. Eaton. Iliaj studoj, subtenitaj de Alice Vanderbilt Morris kaj IALA, elstaris pro sia kapablo engaĝi usonajn edukistojn, uzante iliajn proprajn terminojn kaj debatojn.

Rubèn Fernández Asensio analizas la defiojn de arĥivista terminologio en Esperanto. Li komparas la ISAD(G)-normon kun diverslingvaj konceptoj, konkludante, ke la problemo troviĝas en la terminologia teorio mem. Li proponas “malterminigon” kaj konsilojn por transdoni esperantajn arĥivojn al publikaj arĥivistoj.

Humphrey Tonkin ligas Esperanton al la usona heredo de Unuiĝintaj Nacioj. En 1942, Franklin D. Roosevelt unue uzis la esprimon “Unuiĝintaj Nacioj” por la aliancanoj, kiu en 1945 fariĝis la nomo de la nova internacia organizaĵo. La Universala Deklaracio de Homaj Rajtoj (1948), formita kun ŝlosila rolo de Eleanor Roosevelt, fariĝis la morala bazo de tutmonda kunlaboro. Tonkin montras, kiel Esperanto, kreita de L. L. Zamenhof, reflektas tiun saman spiriton de universala paco kaj kunlaboro.

James Hawkey analizas la fonetikan kaj fonologian variadon en Esperanto. Li enkondukas la koncepton de “disa komunumo” por priskribi la unikan strukturon de la esperantistaro, disigitan geografie, demografie kaj ideologie. La artikolo proponas teoriajn kaj praktikajn ilojn por studi la sonsistemon de Esperanto en ĝia socia kunteksto, substrekante kie kaj kiam oni atendas variadon.

Gong Xiaofeng (Arko) komparas la derivan morfologion de la ĉina, angla kaj Esperanto. En la ĉina, kunmetado kaj tonfleksado estas ĉefaj rimedoj, dum en Esperanto sufiksoj kaj prefiksoj estas regulaj. La angla uzas akcentŝanĝon. La studo emfazas la gravecon de gramatikaj, fonologiaj kaj kulturaj faktoroj por kompreni vortfaradon.

Ilona Koutny adoptas funkciajn kaj semantikan aliron al la morfologio de Esperanto, bazitan sur la laboro de Szerdahelyi kaj Jansen. Ŝi analizas la morfologion de Esperanto per praktika aliro, uzante multnombrajn ekzemplojn. Ŝi montras, ke Esperanto, kvankam planlingvo, funkcias kiel natura lingvo, kun klaraj reguloj por radikoj, afiksoj kaj finaĵoj. Ŝi emfazas la kombineblecon de vortoj, la enleksikiĝon de derivitaj formoj (ekz. *malsanulejo*), kaj la aglutinan strukturon de Esperanto, kun fleksiaj kaj izolaj trajtoj.

Fine, Marc van Oostendorp recenzas la libron *Vortfarado en Esperanto* de Wim Jansen, kiu komparas la vortfaradon inter la doktrino de la Akademio de Esperanto (inspirita de René de Saussure) kaj la Funkcia Diskursa Gramatiko. Jansen rifuzas la tradician gramatikan karakteron de radikoj (subtenatan de la Akademio de Esperanto) kaj anstataŭe proponas semantikan klasifikon de radikoj (ekz. Entoj, Kvalifikoj, Agoj).

Ni denove deziras fruktodonan legadon kaj invitas aŭtorojn sendi al nia revuo siajn esperantologiajn aŭ interlingvistikajn manuskriptojn.

Christopher Gledhill kaj Klaus Schubert

Bibliografio

- Dasgupta, Probal. 1993. "Idiomaticity and Esperanto texts: an empirical study." *Linguistics* 31: 367–386.
- Dasgupta, Probal. 2016. "Paul Gubbins (1949–2016). Nekrologo." *Esperantologio / Esperanto Studies* 8: 55–56. <https://doi.org/10.59718/ees11365>
- Dasgupta, Probal. 2021. "Pri eteta problemo en la Esperanta morfologio." *Esperantologio / Esperanto Studies* 10, Nova serio 2: 9– 23. <https://doi.org/10.59718/ees29814>